4 ਭਾਗ

ਉਦੇਸ਼

- ਸਮੂਹ ਬਣਾ ਕੇ ਵੰਡ ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ।
- ਭਾਗ ਵਾਰ–ਵਾਰ ਘਟਾਓ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ।
- ਭਾਗ ਅਤੇ ਗੁਣਾ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧ ।
- ਸਮੂਹ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਗ ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ।
- ਦਿਮਾਗੀ ਅੰਕ ਗਣਿਤ–ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣਾ।
- ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨਾ ।

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ?

(i) ਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ..............ਲੱਡੂ ਹਨ ।

(ii) ਲੱਡੂ..............ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

(iii) ਹਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ..............ਲੱਡੂ ਹਨ ।

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਘਟਾਓ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਭਾਗ

ਆਓ 12 ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ 3 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਏ।

12 ਅੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 1-1 ਅੰਬ ਤਿੰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ 9 ਅੰਬ ਬਚੇ।

12-3 = 9

9 ਅੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 1-1 ਅੰਬ ਤਿੰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ 6 ਅੰਬ ਬਚੇ।

9-6 = 3

6 ਅੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 1-1 ਅੰਬ ਤਿੰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ 3 ਅੰਬ ਬਚੇ।

6-3 = 3

ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ 3 ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਅੰਬ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।

3-3 = 0

ਦੇਖੋ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 4-4 ਅੰਬ ਮਿਲੇ।

ਇਸ ਲਈ 12 ÷ 3 = 4 ਹੈ।

ਭਾਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ।

ਆਓ ਹੁਣ 20 ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਏ।

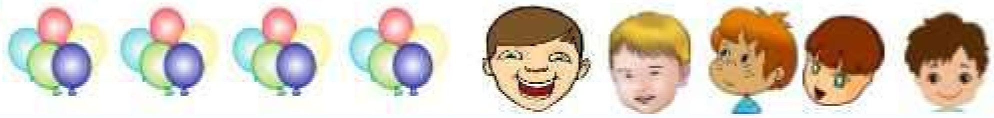

20 ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 1-1 ਗੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ 15 ਗੁਬਾਰੇ ਬਚੇ।

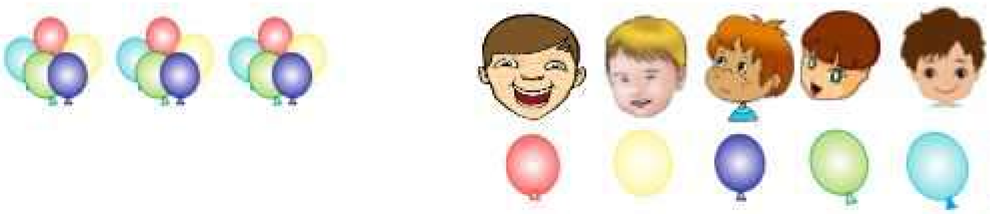

20-5 = 15

15 ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 1-1 ਗੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ 10 ਗੁਬਾਰੇ ਬਚੇ।

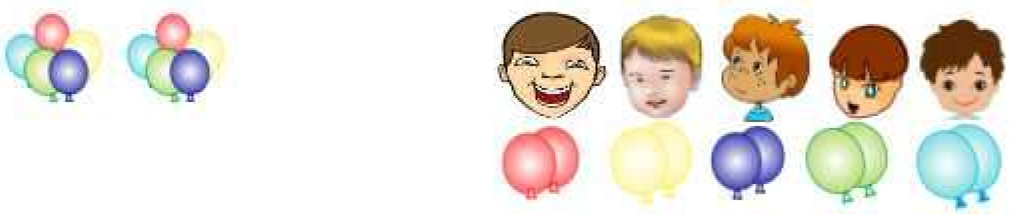

15-5 = 10

10 ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 1-1 ਗੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ 5 ਗੁਬਾਰੇ ਬਚੇ।

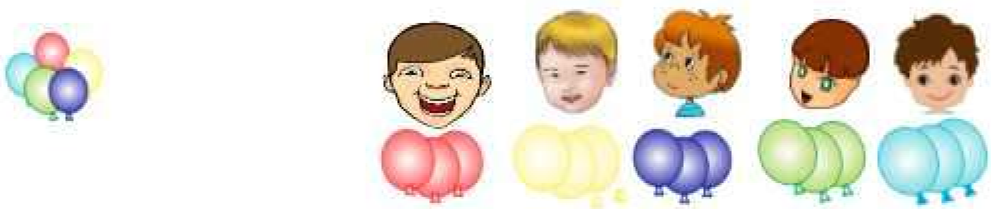

10-5 = 5

5 ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 1-1 ਗੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਗੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।

5-5 = 0

ਦੇਖੋ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 4-4 ਗੁਬਾਰੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ 20 ÷ 5 = 4

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਘਟਾਓ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਭਾਗ :

20 ÷ 4

	2 0
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ	− 4
	1 6
ਦੂਜੀ ਵਾਰ	− 4
	1 2
ਤੀਜੀ ਵਾਰ	− 4
	8
ਚੌਥੀ ਵਾਰ	− 4
	4
ਪੰਜਵੀ ਵਾਰ	− 4
	0

$20 \div 4 = \boxed{5}$

15 ÷ 5

18 ÷ 6

8 ÷ 2

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਆਓ ਬਰਾਬਰ ਸਮੂਹ ਬਣਾਈਏ

	ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 8 ÷ 2 = 4
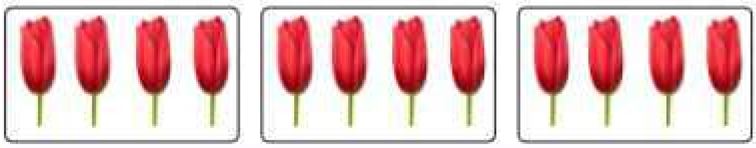	12 ÷ 4 = 3
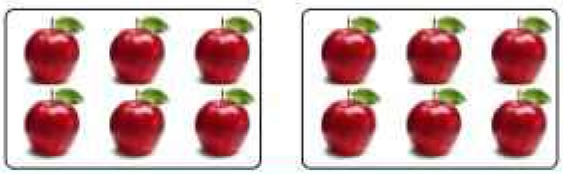	12 ÷ 6 = 2

ਆਓ ਕਰੀਏ

	9 ÷ 3 = ☐
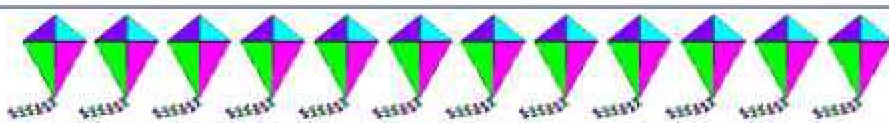	12 ÷ 4 = ☐
	4 ÷ 2 = ☐
	8 ÷ 4 = ☐
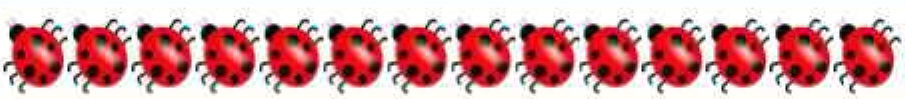	14 ÷ 2 = ☐
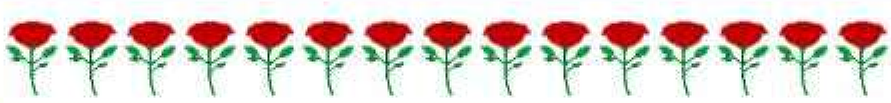	15 ÷ 5 = ☐

ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੋ

ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਦਿਨ
'ਤੇ ਮੇਰੇ 4 ਦੋਸਤ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੈਂ 12 ਚਾਕਲੇਟ, ਆਪਣੇ
ਦੋਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਾਂਗਾ।

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ
ਚਾਕਲੇਟ ਦੇਣੀ ਹੈ।

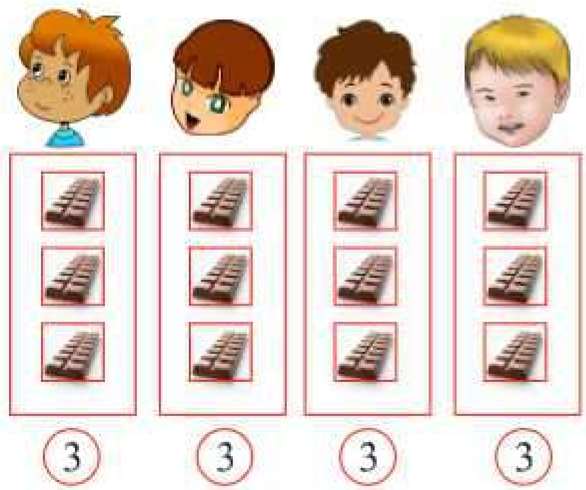

ਹਰੇਕ ਨੂੰ 3 ਚਾਕਲੇਟਾਂ
ਮਿਲੀਆਂ।

$12 \div 4 = 3$

$12 \div 4$ ਦਾ ਭਾਵ ਭਾਗ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵੰਡ/ਹਿੱਸੇ ਕਰਨਾ।

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

6 ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 3 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੋ :

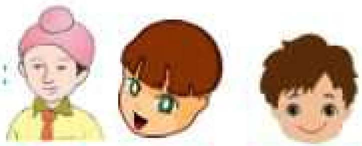

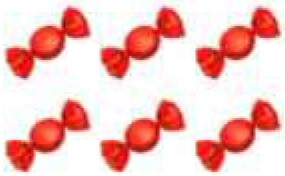

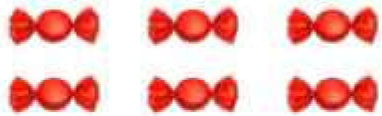

6 ÷ 3 = 2 ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ

---

4 ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ 2 ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਲਗਾਓ :

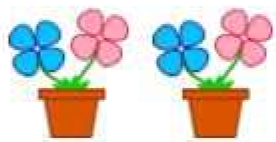

4 ÷ 2 = 2 ਫੁੱਲ ਹਰੇਕ ਗਮਲੇ ਵਿੱਚ

ਆਓ ਕਰੀਏ

12 ਸੇਬ 3 ਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੋ :

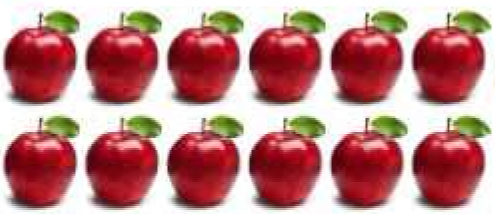

___ ÷ ___ = ___ ਹਰੇਕ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ

---

8 ਕੁਲਫ਼ੀਆਂ 2 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੋ :

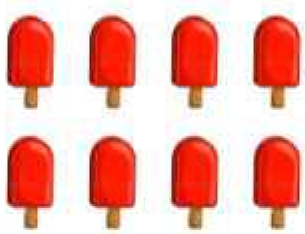

___ ÷ ___ = ___ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ

ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ ਦਾ '÷' ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਓ ਸਿਖੀਏ

ਭਾਗ ਅਤੇ ਗੁਣਾ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧ

12 ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

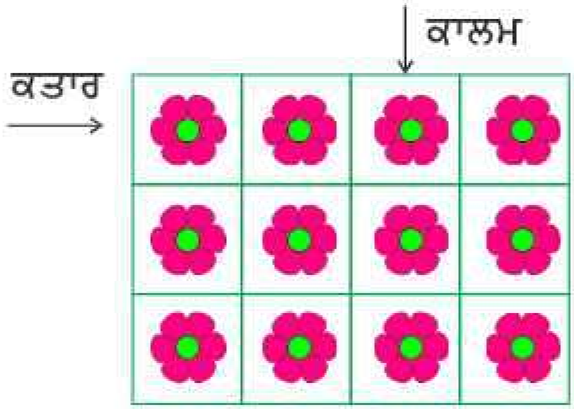

$12 \div 3 = 4$ ਹਰੇਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ 4 ਫੁੱਲ ਹਨ।

$12 \div 4 = 3$ ਹਰੇਕ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ 3 ਫੁੱਲ ਹਨ।

$3 \times 4 = 12$ → $12 \div 3 = 4$, $12 \div 4 = 3$

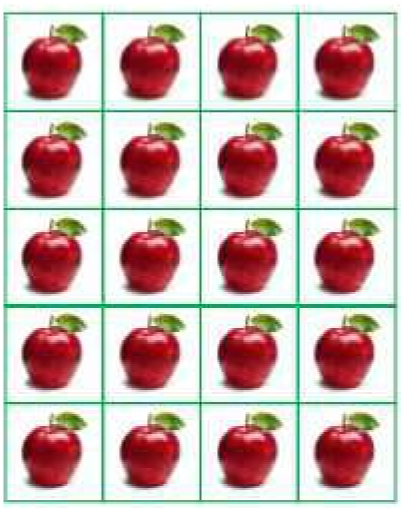

$5 \times 4 = 20$ →

$20 \div 5 = 4$ ਹਰੇਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ 4 ਸੇਬ

$20 \div 4 = 5$ ਹਰੇਕ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ 5 ਸੇਬ

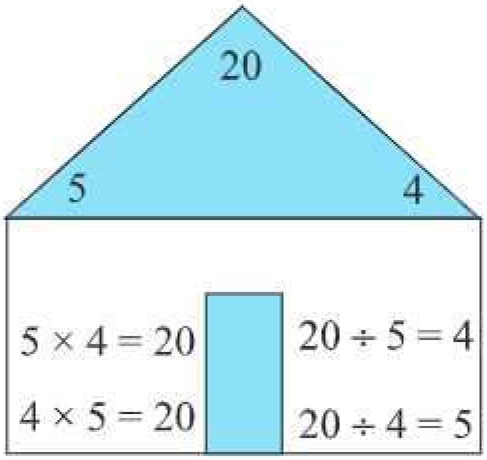

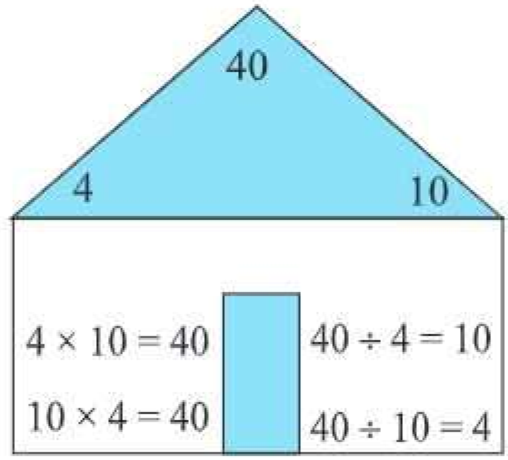

$3 \times 4 = 12$

$12 \div 3 = 4$ $12 \div 4 = 3$

ਆਓ ਕਰੀਏ

1.

$3 \times 5 = 15$ $5 \times 2 = 10$

$4 \times 2 = 8$ $6 \times 3 = 18$

$2 \times 7 = 14$ $6 \times 4 = 24$

ਅਵਨੀਤ ਕੋਲ 15 ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਉਹਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਦਾ ਹੈ।

(ੳ) (i) ਹਰ ਬੱਚੇ ਕੋਲ _____ ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(ii) 15 ÷ 5 = _____

(ਅ) ਜੇਕਰ ਉਹ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

(i) ਹਰ ਬੱਚੇ ਕੋਲ _____ ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(ii) 15 ÷ 3 = _______

ਰਸਲੀਨ ਕੋਲ 12 ਗੁਬਾਰੇ ਹਨ, 3 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਦਾ ਹੈ।

(ੳ) (i) ਹਰ ਬੱਚੇ ਕੋਲ _____ ਗੁਬਾਰੇ ਹੋਣਗੇ

(ii) 12 ÷ 3 = _____

(ਅ) ਜੇਕਰ ਗੁਬਾਰੇ 4 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

(i) ਹਰ ਬੱਚੇ ਕੋਲ ਗੁਬਾਰੇ = _____

(ii) 12 ÷ 4 = _____

ਪਹਾੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਭਾਗ

- 2 ਦੇ ਪਹਾੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭਾਗ ਕਰੋ :

18 ÷ 2 = 9	2 × 9 = 18
8 ÷ 2 =	2 × 4 = 8
12 ÷ 2 =	2 × 6 = 12
16 ÷ 2 =	2 × 8 =
14 ÷ 2 =	2 × 7 =
10 ÷ 2 =	2 × 5 =
6 ÷ 2 =	2 × 3 =

- 5 ਦੇ ਪਹਾੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭਾਗ ਕਰੋ :

15 ÷ 5 =	5 × 3 =
20 ÷ 5 =	5 × 4 =
25 ÷ 5 =	
30 ÷ 5 =	
10 ÷ 5 =	
40 ÷ 5 =	
35 ÷ 5 =	

- 10 ਦੇ ਪਹਾੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭਾਗ ਕਰੋ :

40 ÷ 10 =	10 × 4 =
50 ÷ 10 =	10 × 5 =
30 ÷ 10 =	
20 ÷ 10 =	
80 ÷ 10 =	
60 ÷ 10 =	

ਭਾਗ ਦੇ ਗੁਣ

1. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ 1 ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਉਹੀ ਸੰਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

8 ਲੱਡੂ

$8 \div 1 = 8$

2. ਜਦੋਂ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹੀ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਹਮੇਸ਼ਾ 1 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

5 ਗੁਬਾਰੇ

$5 \div 5 = 1$

3. ਜਦੋਂ 0 ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਹਮੇਸ਼ਾਂ 0 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

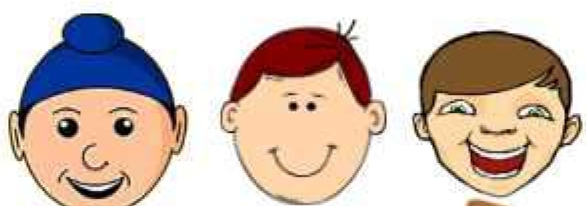

$0 \div 3 = 0$

ਆਓ ਕਰੀਏ

1. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ

(i) $4 \div 4 =$ ______	(ii) $3 \div$ ___ $= 1$
(iii) $0 \div 5 =$ _____	(iv) ___ $\div 2 = 0$
(v) $2 \div 2 =$ _____	(vi) $10 \div$ ___ $= 1$

ਖੇਡ-ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਭਾਗ

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

ਅਸੀਂ 1, 2, 5 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਾਂਗੇ

ਮੇਰੇ ਕੋਲ 16 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਣੇ ਹਨ। ਦੱਸੋ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਆਉਣਗੇ ?

ਦੋ ਬੱਚੇ ਅੱਗੇ ਆਓ! ਹੁਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਅੱਗੇ ਆਏ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 16 ਰੁਪਏ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸ-ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ?

ਨਹੀਂ, ਮੈਡਮ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ 16 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਫਿਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ 5-5 ਰੁਪਏ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ?

ਜੀ, ਮੈਡਮ ਜੀ
5 + 5 = 10

ਦੋ ਬੱਚੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ 16 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਬਚੇ 6 ਰੁਪਏ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ 5-5 ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ 2-2 ਰੁਪਏ ਦਿਓ (2 + 2 = 4)

ਹੁਣ ਬਚੇ 2 ਰੁਪਏ। ਹੁਣ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ 1-1 ਰੁਪਇਆ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 8-8 ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ।

16 ÷ 2 = 8

2	16	
	− 10	5
	6	
	− 4	2
	2	
	− 2	1
	×	

5 + 2 + 1 = 8 ਰੁਪਏ

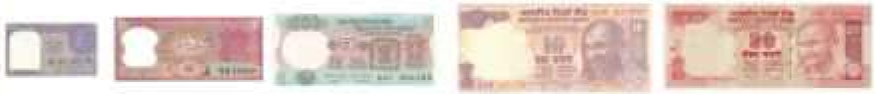

$36 \div 3$

$$\begin{array}{r|r|l} 3 & 36 & \\ & -30 & 10 \\ \hline & 6 & 2 \\ & -6 & \\ \hline & 0 & \end{array}$$

$10 + 2 = 12$

$48 \div 2$

$$\begin{array}{r|r|l} 2 & 48 & \\ & -20 & 10 \\ \hline & 28 & 10 \\ & -20 & \\ \hline & 8 & \\ & -4 & 2 \\ \hline & 4 & \\ & -4 & 2 \\ \hline & 0 & \end{array}$$

$10 + 10 + 2 + 2 = 24$

$48 \div 2 = 24$

ਵੱਡੇ ਸਵਾਲਾਂ ਲਈ 1, 2, 5, 10 ਦੇ ਨਾਲ 20 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ ਹੱਲ ਕਰੋ।

$48 \div 2$

$$\begin{array}{r|r|l} 2 & 48 & \\ & -40 & 20 \\ \hline & 8 & \\ & -4 & 2 \\ \hline & 4 & \\ & -4 & 2 \\ \hline & 0 & \end{array}$$

$20 + 2 + 2 = 24$

$48 \div 2 = 24$

$75 \div 3$

$$\begin{array}{r|r|l} 3 & 75 & \\ & -60 & 20 \\ \hline & 15 & \\ & -15 & 5 \\ \hline & 0 & \end{array}$$

$20 + 5 = 25$

$75 \div 3 = 25$

$75 \div 3 = 25$

ਭਾਜ ↓ 75   ਭਾਜਕ ↓ 3   ਭਾਗਫਲ ↓ 25

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ :

$12 \div 2$	$18 \div 2$	$24 \div 3$
$30 \div 3$	$16 \div 4$	$28 \div 4$
$80 \div 10$	$57 \div 3$	$65 \div 5$

ਤਾਨੀਆ ਕੋਲ 32 ਟਾਫ਼ੀਆ ਹਨ। ਉਹ ਦੋ ਸਹੇਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੱਸੋ ਉਹ ਹਰੇਕ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਟਾਫੀਆਂ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਅਵਨੀਤ ਕੋਲ 10 ਰਬੜਾਂ ਹਨ ।ਉਹ ਆਪਣੇ 5 ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਰਬੜਾਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।ਉਹ ਹਰੇਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰਬੜਾਂ ਦੇਵੇਗਾ ?

ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ 20 ਬੱਚੇ ਹਨ । ਚਾਰ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਬੱਚੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ।ਦੱਸੋ ਇਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ?

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦੁਗਣਾ ਕਰੋ/ਅੱਧਾ ਕਰੋ

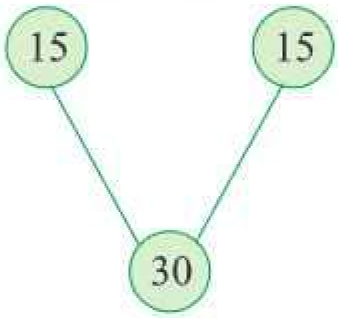

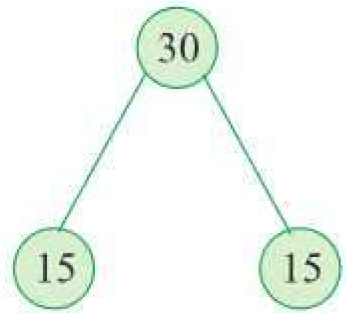

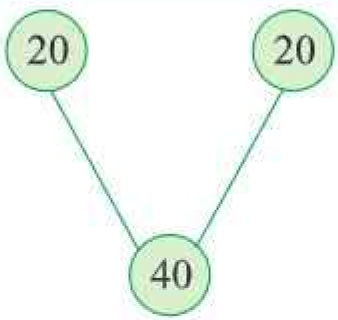

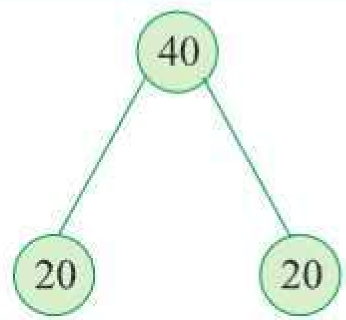

ਆਓ ਕਰੀਏ

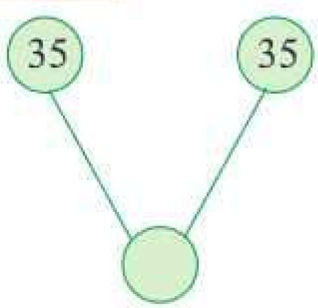

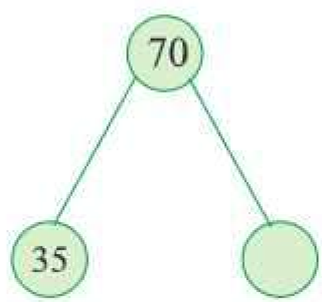

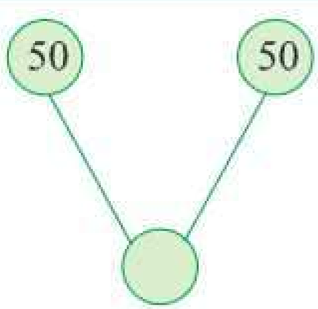

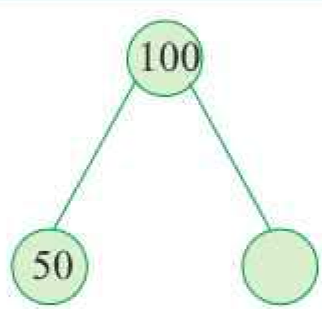

ਦਿਮਾਗੀ ਕਸਰਤ

I) ਕੋਈ ਸੰਖਿਆ ਸੋਚੋ	27
ii) 3 ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੋ	$27 + 3 = 30$
iii) 2 ਨਾਲ ਗੁਣਾ ਕਰੋ	$30 \times 2 = 60$
iv) 4 ਘਟਾਓ	$60 - 4 = 56$
v) 2 ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ	$56 \div 2 = 28$
vi) 1 ਘਟਾਓ	$28 - 1 = 27$

ਉੱਤਰ : ਸੋਚਿਆ ਹੋਇਆ ਨੰਬਰ

i) ਕੋਈ 2 ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆ ਸੋਚੋ	23
ii) 7 ਜੋੜੋ	$23 + 7 = 30$
iii) 3 ਘਟਾਓ	$30 - 3 = 27$
iv) 7 ਜੋੜੋ	$27 + 7 = 34$
v) 1 ਘਟਾਓ	$34 - 1 = 33$

ਉੱਤਰ : ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਖਿਆ ਤੋਂ 10 ਘੱਟ = 23

I) ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਕ ਸੋਚੋ	6, 7
ii) ਦੋਨੋਂ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜੋ	$6 + 7 = 13$
iii) ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਵਿਚੋਂ ਛੋਟੇ ਅੰਕ ਨੂੰ ਘਟਾਓ	$7 - 6 = 1$
iv) ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦਾ ਅੰਤਰ ਲੱਭੋ	$13 - 1 = 12$
v) ਜਵਾਬ ਨੂੰ 2 ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ	$12 \div 2 = 6$

ਉੱਤਰ : ਸੋਚਿਆ ਹੋਇਆ ਛੋਟਾ ਅੰਕ

i) ਕੋਈ 2 ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆ ਸੋਚੋ ।	14
ii) ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਦੁਗਣਾ ਕਰੋ ।	$14 \times 2 = 28$
iii) 14 ਜੋੜੋ	$28 + 14 = 42$
iv) 2 ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ	$42 \div 2 = 21$
v) ਸੋਚੀ ਸੰਖਿਆ ਘਟਾਓ	$21 - 14 = 7$

ਉੱਤਰ : ਹਮੇਸ਼ਾ 7

ਵਰਕਸ਼ੀਟ

1. ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰੋ ।

(i) $15 \div 5$ (ii) $40 \div 10$ (iii) $20 \div 4$

2. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

(i) ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੇਂਦਾਂ ਹਨ ? ....

(ii) ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਸਮੂਹ ਹਨ ? ....

(iii) ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੇਂਦਾਂ ਹਨ ? ....

3. ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਭਾਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

(i)

3×6 → $18 \div 3$, $18 \div 6$

(ii)

4×5 → ☐, ☐

4. ਹੱਲ ਕਰੋ :

(i)	$2 \times 4 =$ ☐	$4 \times 2 =$ ☐	$8 \div 2 =$ ☐	$8 \div 4 =$ ☐
(ii)	$4 \times 5 =$ ☐	$5 \times 4 =$ ☐	$20 \div 4 =$ ☐	$20 \div 5 =$ ☐
(iii)	$3 \times 2 =$ ☐	$2 \times 3 =$ ☐	$6 \div 3 =$ ☐	$6 \div 2 =$ ☐

5. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

(i) $15 \div 15 =$ ☐ (ii) $18 \div$ 3 $=$ ☐

(iii) $0 \div 20 =$ ☐ (iv) $32 \div$ ☐ $= 1$

(v) ☐ $\div 42 = 0$

6. ਭਾਗ ਕਰੋ :

(i) $48 \div 3 =$ (ii) $56 \div 4 =$ (iii) $70 \div 5 =$